

نقش جوان در آینده انقلاب اسلامی در گفتمان رهبری

بی‌بی فخری رسولی^۱

چکیده

یکی از بهترین و حساس‌ترین دوره عمر هر انسان جوانی هست. در این دوره انسان می‌تواند سرنوشت خود را رقم بزند. در ایران جوانان امید مقام معظم رهبری هستند و در عرصه‌های مختلف انقلاب حضوری فعال و پویا داشته‌اند. هدف اصلی این مقاله تبیین نقش جوان در آینده انقلاب اسلامی در گفتمان رهبری است در راستای این پژوهش چند سؤال مطرح می‌شود:

ویژگی‌های یک جوان چیست؟ طبق نظر مقام معظم رهبری نقش یک جوان انقلابی در پیشبرد آینده ایران چه می‌باشد؟ این مقاله به روش توصیفی - تحلیلی تهیه شده و از منابع موجود در کتابخانه‌ها و اینترنت استفاده شده است، با توجه به یافته‌های تحقیق این نتایج به دست آمد: اول اینکه رهبر انقلاب، جوانان را به عنوان سرمایه‌ها و ذخایر الهی می‌داند و معتقدند با ارزش دادن به جایگاه نسل جوان می‌توان آن‌ها را برای اهداف عالی انقلاب آماده کنیم. دوم جوانان با توجه به نیروی امید، اراده و پشتکاری که دارند قدر لحظات شیرین زندگی خود را بدانند و خود را برای یک آینده پیشرفته اسلامی آماده کنند. سوم برای اینکه آنان در انقلاب پیشرفت کنند باید از وجود روحانیت و علمای معتقد استفاده کنند و خود را مجهز به ابزار تحقیق و مطالعه و سلاح ایمان کنند.

کلیدواژه: جوان، ویژگی‌های جوانان، انقلاب اسلامی، مقام معظم رهبری

^۱ - مدرس و مشاور حوزه علمیه حضرت زهرا سلام‌الله علیها احمداً باد

بدون تردید جوانان در جهانی شدن یک کشور نقش اساسی دارند و آن‌ها بدنه‌ی فعال و پویای زندگی اجتماعی محسوب می‌شوند. یک جوان از سرمایه‌های بزرگ و مهم‌ترین نیروی انسانی یک کشور به شمار می‌رود که می‌توانند نقش مهمی در پیشرفت یا انحطاط جامعه خویش ایفا کنند و این امر بستگی به نوع هدایت و تربیت آنان دارد. اما دشمنان به طرق مختلف می‌خواهند این سرمایه‌ها و ذخایر را از مسیر خود منحرف کنند.

مقام معظم رهبری یکی از موفق‌ترین اندیشمندان و فقهای معاصر ماست که با روحیات و نیازهای روحی و فکری جوانان آشنا است. ایشان زبان نسل امروز را می‌فهمند و متناسب با نیازهای جوانان به موقع و به جا با آنان ارتباط برقرار می‌کند.

رهبر بزرگ انقلاب جوانان را امید خود می‌داند و ایشان از جوانان امروز جامعه‌ی ایران که آینده‌سازان انقلاب هستند انتظارات زیادی دارد از جمله اینکه ویژگی‌های جوان انقلابی را در خود پیاده کنند و سعی کنند طبق فرمایشات مقام معظم رهبری خط و مسیر زندگی خود را از ایشان بگیرند و سخنان گهربار ایشان را چراغ راه خود قرار دهند.

با توجه به بررسی‌های انجام‌شده در این زمینه کتاب یا مقاله‌ای به صورت جداگانه نوشته نشده است هرچند بیانات امام خامنه‌ای در سایتها و روزنامه‌ها به صورت پراکنده آمده است، امید است که این تحقیق راهگشای جوانان امروز برای پیشرفت آینده انقلاب باشد و آن‌ها بتوانند مسیر زندگی خود را تشخیص دهند و با توجه به سفارش‌های مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب به جوانان، انقلابی پویا و اسلامی را محقق کنند.

۱.۱. جوان از نظر لغت

جوان از نظر لغت به معنای برنا، تازه، نو و چیزی است که از عمر آن چندان نگذشته باشد و به هر چیز کم سن، جوان می‌گویند. (معین، ۱۳۸۲، ج ۱، ص ۳۴۲)

در زبان عربی از آن فتی، شباب، حوادث و دهار تعبیر شده. شباب از ماده‌ی شبّ یشب به معنای برافروختن است. (فراهیدی، ۱۴۰۹، ج ۶، ص ۲۲۳)

۱.۲. جوان از نظر اصطلاح

از نظر اصطلاح تعریف یکسانی برای جوان نشده و محدوده سنی جوان را بعضی‌ها ۱۶-۲۰ سال (شکوهی، ۱۳۷۳، ص ۱۰۸)، بعضی‌ها ۲۰ تا ۳۰ سال می‌دانند (قائمی، ۱۳۷۹، ص ۱۵) ولی قطعنامه‌ی عمومی سازمان ملل متحد واژه‌ی جوان را برای سن ۱۸ تا ۳۴ سال برگزیده است. (همان)

۲. ویژگی‌های دوره‌ی جوانی

بهار عمر هر انسانی، دوران جوانی او محسوب می‌شود و جوان در این زمان تحت تأثیر تحولات زیادی قرار می‌گیرد که جوان باید با این تحولات آشنا باشد و گرنه به ناکامی‌های جبران‌ناپذیری تبدیل می‌شود. اولین گام در تربیت جوان شناخت ویژگی‌های این مرحله است که بهتر بتواند از این دوران استفاده کند.

والدین جوانان نیز باید یاد بگیرند که ویژگی‌های جوانان چیست تا بهتر و دقیق‌تر بتوانند با آن‌ها برخورد کنند و جوانان نیز باید از خودآگاهی داشته باشند و روحیات، نیازها، خطرات و موانع جلوی راه خود را بشناسند تا بتوانند پله‌های ترقی را یکی‌یکی طی کنند.

جوانانی که از خود و از آفات و موانع زندگی آگاهی ندارند مانند چوبی بر روی امواج دریا می‌مانند که هیچ اراده‌ای در آینده و حال خود ندارند و سرمست غرور جوانی خود گشته است. حال به مهم‌ترین ویژگی‌های دوره جوانی پرداخته می‌شود:

۲.۱. تغییر و رشد جسمانی

در این مرحله از زندگی، رشد بدن سریع است به همراه رشد بدن وزن و نیروی جسمانی زیاد شده است. (قائمی، ۱۳۷۸، ص ۴۳)

در این دوران هورمون‌های بلوغ در انسان ترشح می‌شود و رشد جسم او افزایش می‌یابد. ویژگی دیگر این دوران، بیداری غرایز مخصوصاً غریزه جنسی است. در سن بلوغ هیپوفیز با ترشح هورمون‌های محرک جنسی این غدد را از خواب بیدار می‌کند و به کار وامی‌دارد (منتظمی، ۱۳۶۸، ص ۲۳) این غریزه قدرت بزرگی است که در این دوران بر جسم و جان جوان حکومت می‌کند و اندیشه‌اش را به خود معطوف می‌کند. اگر این غریزه جنسی درست هدایت نشود آینده جوان و جامعه را با خطر جدی روبه‌رو می‌سازد و به تعبیر امام خمینی (ره) از همین زاویه است که استعمارگران به کشورهای تحت سلطه ضربه‌های زیادی وارد کرده‌اند. آنان با کشاندن جوانان به مراکز فساد، تفکر را از او گرفته و نسبت به جامعه بی‌تفاوت نشان می‌دهند به خاطر همین امام بارها به جوانان توصیه کرده که از قدرت جوانی خود استفاده کرده و چاره‌ای برای خاموش کردن آتش شهوت بیندیشند. (خمینی، ۱۳۹۵، ص ۲۴)

۲.۲. رشد و تغییرات فکری

تحولات فکری در جوانان بسیار گسترده است، استعداد آن‌ها به اوج تکامل می‌رسد و ذهن آن‌ها توسعه می‌یابد. عقل یک جوان در حال رشد و پرورش است او مدام در حال تجربه و آزمایش است و می‌خواهد از حقایق سر در بیاورد. درواقع یکی از شاخصه‌های جوانی همین سیر تکامل اوست. مغز آدمی مرکز عقل و فکر اوست این موضوع مورد تأیید روایات اسلامی نیز هست امام صادق علیه‌السلام: موضع العقل الدماغ مرکز عقل بشر مغز است (حرانی، ۱۳۸۲، ص ۳۷۱) مغز انسان در بیست‌سالگی به رشد نهایی خود می‌رسد و گران‌بهارترین سرمایه‌ای که خداوند آن را به بشر ارزانی داشته گوهر عقل است (فلسفی، ۱۳۷۹، ص ۱۲۸)

امام رضا علیه السلام به ابوهاشم فرمود: عقل عطیه الهی است و ادب و تربیت نتیجه مشقت (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۱، ص ۲۹) یک جوان برای این که خود را از نقص عقلی نجات دهد باید در مطالعه کتب و کسب آگاهی تلاش کند تا بتواند خود را از بحران هویت نجات دهد اگر یک جوان نتواند این نقص را جبران کند دچار شکست در ابعاد گوناگون زندگی می شود.

۲.۳. تحولات روانی و طغیان غرایز

عوامل نیرومند بلوغ، به طور طبیعی در جسم و جان جوانان تحولات بزرگی به وجود می آورند از یک طرف با فرارسیدن ایام جوانی و شکفته شدن قوای جسمی و روانی بهترین عوامل ترقی در اختیار جوانان قرار می گیرد و از طرف دیگر جوانان دچار شدیدترین آشفتگی های روحی و ناراحتی های روانی می شوند به طوری که با یک غفلت ممکن است دچار سقوط و بدبختی ابدی می شوند. (فلسفی، همان، ص ۱۰۱)

کنجکاوی، داشتن روحیه حساس و انتقادی و... از جمله تحولات روانی این دوران است. کنجکاوی در این دوران باعث کشف بیماری از مسائل پیچیده به دست جوانان است و یک ویژگی دیگری که در این مرحله وجود دارد احساسات تند جوانان است که این غریزه در جوان می تواند خطرآفرین باشد زیرا امواج خواهش ها در دریای وجودش به حرکت و جنبش درمی آید و از طرف دیگر تجربه کافی ندارد پس باید مواظب باشد با تقویت اراده و بعد معنوی بر خواسته های غیرعقلانی خود چیره شود. (معین، ۱۳۹۱، ص ۱۴)

۲.۴. تغییرات رفتاری

رفتار جوان از جهات مختلف قابل بررسی است از جمله این تغییرات، رفتار گروهی است. در این دوران جوان سعی می کند به عضویت در گروه های مختلف درآید و خطر جذب او به سمت گروه ها و مکاتب انحرافی زیاد است. امام خمینی (ره) بارها این خطر را یادآوری کرده اند که عوامل استعمار می کوشند با

دشمن از راه اشاعه‌ی فرهنگ غلط -فرهنگ فساد و فحشا- سعی می‌کند جوان‌های ما را از ما بگیرد. کاری که دشمن از لحاظ فرهنگی می‌کند، یک «تهاجم فرهنگی»، بلکه باید گفت یک «شیب‌خون فرهنگی»، یک «غارت فرهنگی» و یک «قتل‌عام فرهنگی» است. امروز دشمن این کار را با ما می‌کند. چه کسی می‌تواند از این فضیلت‌ها دفاع کند؟ آن جوان مؤمنی که دل به دنیا نبسته، دل به منافع شخصی نبسته و می‌تواند بایستد و از فضیلت‌ها دفاع کند. کسی که خودش آلوده و گرفتار است که نمی‌تواند از فضیلت‌ها دفاع کند! این جوان با اخلاص می‌تواند دفاع کند. این جوان، از انقلاب، از اسلام، از فضایل و ارزش‌های اسلامی می‌تواند دفاع کند.» (۷۱/۴/۲۲)

۴.۸. تحلیل نظام سلطه

پیام‌های رهبر انقلاب به تشکلهای دانشجویی دو مشخصه‌ی جالب دارد؛ اول این‌که معمولاً خیلی طولانی نیست و دیگر آن‌که بسیار کاربردی است. ایشان درجایی خطاب به دانشجویان فرموده‌اند:

«نظام سلطه را با تمام ابعاد و لایه‌هایش بشناسید و اهداف و راهبردهای واقعی آن را تحلیل کنید و برای رویارویی با آن، تمام ظرفیت‌های خودتان را به‌کارگیرید و در این مسیر به وعده‌های خداوند اطمینان داشته باشید.» (۹۲/۱۱/۲۳)

۵. خطرات تهدیدکننده جوان انقلابی

از آنجایی‌که دشمنان اسلام از ابتدا قصد داشتند که ریشه ایران را قطع کنند تصمیم گرفتند روی جوان ایرانی سرمایه‌گذاری کنند و آن‌ها را از ویژگی انقلابی بودن و مومن و بصیر بودن بیاندازند و از آنها چهره‌ای خشن و ضدانقلاب بسازند از جمله تهدیدهایی که برای این قشر فعال و پویا در نظر گرفته شد از این‌قرار است :

- یأس و ناامیدی - ظلم به دیگران - جوان انقلابی منفی شدن

۶. نمونه‌ای از تهدید جوانان از طرف استکبار

از جمله مصداق‌های تهدید جوانان از طرف دشمنان :

- سرگرم کردن جوانان به مسائل جنسی - سرگرم کردن جوانان به مسائل شخصی - آلوده کردن جوانان به مواد مخدر و مسکر - منحرف کردن ذهن جوانان از آرمان‌های انقلابی و اهداف اصلی - متوجه کردن آن‌ها به اهداف جزئی و منفی - متزلزل کردن ایمان نسل جوان به اسلام و اصول انقلاب و امام که توضیح و تفصیل آن از این مقاله خارج هست.

نتیجه:

آنچه از این مقاله به دست آمد این بود که جوانی حساس‌ترین و درخشان‌ترین دوره زندگی هر انسانی است و با توجه به ویژگی‌های یک جوان، مقام معظم رهبری دوره جوانی را به ستاره‌ای بسیار درخشان و خوش طالع تشبیه می‌کند و از جوان می‌خواهند که قدر این نعمت قیمتی و بی‌نظیر را بدانند. به نظر می‌رسد بیشترین گزینه‌ای که رهبر انقلاب برای پیشرفت آینده ایران به آن تکیه‌دارند نیروی جوان انقلابی است و از نسل جوان انتظار دارد که توطئه‌های دشمنان و تبلیغات اجانب را بشناسند و آگاهی خود را بالا ببرند. در این راه باید جدیت بیشتری برای شناخت اسلام به خرج بدهند و مفاهیم مقدس قرآن را فراگیرند و به کار ببرند و با اخلاص و تقوای وجودشان به نشر و تبلیغ اسلام بپردازند.

یک جوان باید بداند که دشمنان با تبلیغات مسموم خود، قصد سم‌پاشی و آلوده کردن ذهن و افکار آنان دارد و باید با تقویت بنیه علمی خود و پاسخگویی به شبهات دیگران روحیه امید را در خود زنده نگه‌دارند.

همچنین یک جوان، باید برای پیشرفت انقلاب به تهذیب خود بپردازد و در این راه از روحانیت کمک بگیرد و از وجود علمای متعهد برای تعالی کشور استفاده کند و با تمام توان خود از کیان و ارزش‌های ایران و اسلام دفاع کنند.

مهم‌ترین عاملی که نقش یک جوان را در پیشبرد آینده انقلاب روشن می‌کند، هویت پیدا کردن یک جوان است. در شکل‌گیری و پیروزی انقلاب اسلامی جوانان نقش محوری داشتند و به خاطر همین جانفشانی‌های این جوانان دشمن تمام تلاش خود را انجام داد تا با به کار بستن همه ابزارها جوان ایرانی را از هویت دینی خود جدا سازد و انقلاب و آینده ایران را از سرمایه‌ای بزرگ محروم سازد که با هدایت‌ها و ارشادهای امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری تا به امروز نتوانستند و نخواهند توانست که جوان ایرانی را از آرمان‌هایش دور سازند.

منابع

۱. احمدی، سید احمد: روانشناسی نوجوانان و جوانان، نخستین: تهران، ۱۳۷۷.
۲. برک، لورا: روانشناسی رشد، ترجمه یحیی سید محمدی، تهران: ارسباران، ۱۳۹۲.
۳. حرانی، ابو محمد: تحف العقول، ترجمه صادق حسن زاده، آل علی: قم، ۱۳۸۲.
۴. حسن احدی و فرهاد جمهوری، روانشناسی رشد، تهران: پردیس، ۱۳۸۴.
۵. خطیب، سید مهدی، مهارت‌های زندگی، قم، دارالحديث، ۱۳۷۹.
۶. خمینی، سیدروح الله: صحیفه نور، موسسه نشر امام خمینی: قم، ۱۳۸۹.
۷. دهخدا، علی اکبر: لغت‌نامه دهخدا، تهران: موسسه انتشارات دانشگاه، ۱۳۷۷.
۸. رایس، فیلیپ، رشد انسان، ترجمه مهشید فروغان، تهران: ارجمند، ۱۳۸۷.
۹. سوسن سیف، پروین کدیور، رضا کریمی و همکاران، روانشناسی رشد (۱) تهران، سمت، ۱۳۸۹.
۱۰. شرفی، محمدرضا: جوان و بحران هویت، تهران، دفتر مشاورین صداوسیما، ۱۳۷۹.
۱۱. شعاری نژاد، علی اکبر: روانشناسی رشد، بی‌جا: موسسه اطلاعات، ۱۳۷۹.

۱۲. شکوهی، غلامحسین: تعلیم و تربیت و مراحل آن، مشهد: استان قدس، ۱۳۷۳.
۱۳. فراهیدی، خلیل بن احمد: العین، قم: موسسه دارالهجره، ۱۴۰۹.
۱۴. فقیهی، علی نقی، مشاوره در آینه‌ی علم و دین، قم، انتشارات اسلامی، ۱۳۸۴.
۱۵. فلسفی، محمدتقی، بزرگسال و جوان از نظر افکار و تمایلات، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۹.
۱۶. فلسفی، محمدتقی، جوان از نظر عقل و احساسات، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۹.
۱۷. فیض الاسلام، سید علی نقی: ترجمه نهج البلاغه، فقیه: تهران، ۱۳۷۹.
۱۸. قائمی، علی: جوان از دیدگاه نیازها، تهران: دفتر مشاورین صداوسیما، ۱۳۷۹.
۱۹. قائمی، علی: شناخت، هدایت و تربیت نوجوانان و جوانان، تهران: امیری، ۱۳۷۸.
۲۰. کارل، الکسیس: انسان موجود ناشناخته، پرویز دبیری، اصفهان، کتابفروشی تأیید، اصفهان.
۲۱. کارل، الکسیس: راه و رسم زندگی، ترجمه پرویز دبیری، خوشه: بی‌نا، ۱۳۹۵.
۲۲. کلینی، محمد بن یعقوب: کافی، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷.
۲۳. لقمانی: احمد، خنده به شوخی، شادمانی، بی‌جا، پیام زن.
۲۴. لقمانی، احمد: موضوعات و شیوه‌های گفت‌وگو با نسل جوان، قم، بهشت بینش، ۱۳۸۵.
۲۵. محمدی ری‌شهری، محمد، حکمت نامه جوال، قم، دارالحديث، ۱۳۸۴.
۲۶. مجلسی، محمدباقر: بحار الانوار، بیروت: داراحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳.
۲۷. مطهری، مرتضی: تعلیم و تربیت در اسلام، تهران، صدرا، ۱۳۶۷.
۲۸. معین، خدیجه، روانشناسی تربیت جوان، اصفهان، پیام صادق، ۱۳۹۱.
۲۹. معین، محمد: فرهنگ معین، تهران: زرین، ۱۳۸۲.
۳۰. منتظمی، کامبیز: هورمون‌ها، شیراز: مرکز نشر دانشگاه شیراز، ۱۳۶۸.

۳۱. منصور، محمود: روانشناسی ژنتیک (تحول روانی از تولد تا پیری)، تهران: سمت، ۱۳۸۲.
۳۲. نجاتی، محمد عثمان: قرآن و روانشناسی، ترجمه عباس عرب، مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۸۱.
۳۳. اکبری، بهمن: بحران هویت و هویت دینی، دوره ۶، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۷.